

De kerkuil binnenstebuiten

Spitsmuizen op een rij.

De tweede spitsmuis op het menu van de kerkuil is onze huisspitsmuis. Zoals de naam reeds doet vermoeden vertoeft deze spitsmuis graag in de omgeving van de menselijke bewoning en is dus een echte cultuurvolger. Je vindt hem ondermeer in schuren maar ook in hooimijten, houtstapels, hopen bladeren en onze huiscomposthoop, die zowel voor dekking als voor voedsel zorgt. Wat verder van de mens vind je hem terug in de ietwat ruige tuin, bermen en dijken en in het algemeen in niet te vochtige weide- en akkerbouwgebieden. Door sterk doorgedreven drainage in het landbouwgebied heeft deze spitsmuis z'n gebied weten uit te breiden en is aldus een belangrijke prooi voor onze kerkuil, ook in de winter wanneer deze spitsmuis meer binnen in de gebouwen vertoeft. Hij heeft sterk ontwikkelde muskusklieren (bij de staart en op de flanken) die een vrij penetrante geur verspreiden.

Het nest van de huisspitsmuis bevindt zich meestal ondergronds maar ook bijvoorbeeld onder een stapel stenen, in een composthoop of gewoon in een graspol. Vrouwtjes kunnen 3 tot 4 worpen per jaar hebben van gemiddeld 4 jongen (maximum 9). De draagtijd is amper 30 dagen. Jongen die vroeg op het jaar geboren worden, kunnen reeds tijdens hetzelfde jaar deelnemen aan de voortplanting. Als moeder huisspitsmuis zich verplaatst dan doet ze dit in zogenaamde karavaanstoet, waarbij het dier zich vastbijt in de staart van het familielid dat voor zich loopt. Het is natuurlijk voor een kerkuil een klein kunstje om zo'n familie uit te dunnen. Dichtheden kunnen variëren tot 70 à 100 dieren per hectare.

Dagelijks eet deze spitsmuis z'n gewicht in voedsel, dat bestaat uit ondermeer wormen, slakken, kevers en sprinkhanen. Van deze laatste worden de harde delen niet verorberd. Ze lokaliseren hun prooi op het gehoor maar ook via hun reukzin en tastharen.

De kleur van de vacht gaat geleidelijk over van grijsbruin op de rug en flanken naar een lichtere onderzijde. De tandpunten zijn bij de huisspitsmuis wit.

Bij ons is het een algemene soort maar in de noordelijke provincies van Nederland bereikt deze spitsmuis z'n noordelijke grens.

Nummer drie is de waterspitsmuis : deze spitsmuis is de grootste van de familie spitsmuizen in ons land en komt overal voor maar nergens echt talrijk. Z'n favoriete plaatsje vind je langs langzaam stromende beekjes of niet-stromend water met rijke oevervegetatie en zacht glooiende oevers. In Vlaanderen vind je hem terug langs niet te steile beekoevers, de oevers van meren en vijvers, in moerassige gebieden maar bij uitstek in de rietkragen van onze polders. Niet voor niks wordt hij de otter van de spitsmuizen genoemd. Ze zijn goede zwemmers en eten ongewervelden maar ook kleine visjes. Hiervoor kunnen ze gemakkelijk tot 2 meter diepte duiken om in de bodem van een rivier of poel te wroeten. Met behulp van luchtbelletjes die in de pels kleven, slaagt de waterspitsmuis erin dat z'n vacht bijna geen water opneemt. Het jagen in water is zeer interessant omdat op die manier heel wat concurrenten worden uitgeschakeld, maar dit vraagt aan de andere kant heel wat energie. Deze spitsmuis heeft een donkere tot zwarte bovenzijde en een witte buikzijde. Vaak is er een witte vlek achter de oren aanwezig. De tandpunten van de waterspitsmuis zijn zoals bij de bosspitsmuis rood gekleurd. In het speeksel van deze spitsmuis zit een giftige stof die z'n prooien doet verlammen. Bij de mens kan een beet huidirritatie veroorzaken.

Z'n gangenstelsel vind je terug naast het water met ingangen boven en onder het water. De dichtheden kunnen oplopen tot maximum 20 dieren per hectare alhoewel het territorium van deze soort zeer beperkt is wegens de hoge voedselrijkdom van het waterbiotop.

Via braakballenanalyse van kerkuilen werd in Houtem deze soort aangetroffen. Vooral in de provincie West-Vlaanderen is de waterspitsmuis goed vertegenwoordigd en dit vooral in de polders.

De dwergspitsmuis wordt weinig door de kerkuil geslagen. Het gewicht van deze soort stelt dan ook niet veel voor (2-6 gram). Hij is goed aangepast aan vochtige condities en is bijgevolg vooral te vinden in moerassig gebied maar ook in de duinen waar hij profiteert van het vochtige zeeklimaat. Dwergspitsmuizen en bosspitsmuizen kunnen in eenzelfde gebied aanwezig zijn maar elk in hun eigen niche. Op die manier wordt concurrentie vermeden.

Het nest is bol- of kegelvormig en bevindt zich meestal boven de grond. In tegenstelling tot de waterspitsmuis leeft de dwergspitsmuis in een leefgebied tussen 200 en 530 m². Hierdoor zijn de dichtheden bij deze soort relatief laag (4 tot 10 individuen per hectare). Het is een algemeen voorkomende soort in Europa behoudens de Mediterrane streken.

In kerkuilenbraakballen uit Lampernisse en Avekapelle werd deze soort teruggevonden.

De laatste in de rij is de meest zeldzame van de serie spitsmuizen die de revue passeerden : de veldspitsmuis. Hij lijkt op de huisspitsmuis alhoewel de scheidingslijn tussen de bleke buik en de donkere rug veel scherper is. Hij vertoeft in biotopen met een goed ontwikkelde maar lage vegetatie zoals akkers, akkerranden en weilanden. In het najaar en de winter verhuist hij naar houtkanten, hagen en kleine bosjes. Hij zoekt z'n voedsel (kevers, slakken, larven van langpootmuggen) voornamelijk op de bodem. De huisspitsmuis en de veldspitsmuis zijn concurrenten en komen nooit samen voor in eenzelfde gebied.

Het verspreidingsgebied van de veldspitsmuis is beperkt : in Spanje en Groot-Britannië ontbreekt hij en in Frankrijk komt hij amper voor tot iets boven Parijs. Ons land vormt de noordelijke grens.

Deze soort werd teruggevonden in kerkuilenbraakballen te Lampernisse, De Moeren en Avekapelle.